

KOULUTUS- JA KULTTUURIPOLITIIKKA

Koulutus- ja kulttuuripolitiikassa on tavoitteena alueellisten, taloudellisten ja sosiaalisten erojen poistaminen sekä tasa-arvoisuuden toteuttaminen. Peruskoulun uudistamisessa pyritään siihen, että myös syrjäseutujen ja pienten kuntien kouluolot nykyisestään paranevat. Ryhdytään valmisteluihin sellaisen lakiesityksen antamiseksi, että esikoululuokka liitetään peruskoulun ala-asteeseen. Ammattikoulutusta tehostetaan ja pyritään siihen, että ammattikoulujen opetusohjelmat joustavasti mukautuvat elinkeinoelämän tarpeisiin maamme eri osissa ja että opetusohjelmassa on riittävästi myös yleissivistäviä oppiaineita. Sellaisille opiskelijoille, jotka eivät ole ylioppilaita, tehdään mahdolliseksi myös korkeakouluopiskelu poistamalla tätä opiskelua rajoittavat muodolliset esteet. Korkeakoulujen, kuten muunkin koululaitoksen, hallinnon kansanvaltaistamista jatketaan ja oppilaiden oikeusturvaa parannetaan. Koulujärjestelmään liitetään tehokas aikuiskasvatus- ja uudelleenopetusjärjestelmä sekä tuetaan nykyistä enemmän kansansivistysjärjestöjä. Ryhdytään toimenpiteisiin opintotukijärjestelmän laajentamiseksi koskemaan kaikkea peruskoulun jälkeistä opetusta. Iltaopiskelun ja kirjeopiskelun edellytyksiä parannetaan. Kehitysvammaisten kouluoloihin kiinnitetään erityistä huomiota.

Kaikki oppilaitokset ja koulutuspolitiikan suunnittelu pyritään keskittämään opetusministeriön alaisuuteen. Taidehallinnon kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Tieteellistä ja teknistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa tuetaan tehokkaasti.

HALLINNOLLISIA UUDISTUKSIA

Eri puolilla yhteiskuntaa tapahtuvan suunnittelun yhteensopeuttamiseksi ja kasvupolitiikkaa varten tarpeellisen tavoitteellisuuden lisäämiseksi tehostetaan pitkän aikavälin yhteiskuntapoliittista suunnittelua. Valtioneuvoston kanslian ja sen alaisten suunnitteluelinten mahdollisuuksia sopeuttaa yhteen taloudellista, toiminnallista ja aluepoliittista suunnittelua, erityisesti alueellista kehityspolitiikkaa, vahvistetaan ja varataan tarkoitukseen riittävästi määrärahoja.

Valtioneuvosto tekee periaatepäätöksen maakuntaitsehallinnon toteuttamisesta 1970-luvun alkupuoliskolla. Ryhdytään periaatepäätöksen edellyttämiin lisäselvitys- ja valmistelutöihin välittömästi. Kunta-uudistus toteutetaan välttämättä pakkoa ja ottaen huomioon kuntalaisten mielipiteet sekä käyttäen tehokkaasti hyväksi myös yhteistoiminta-alueiden muodostamisen tarjoamaa mahdollisuutta. Kuntauudistusta ja maakuntaitsehallintoa toteutettaessa pyritään säilyttämään kielellisesti yhtenäiset alueet.

Ryhdytään tehostamaan ympäristön suojelua ja sen hallintoa perustamalla erityinen ympäristönsuojeluvirasto ja sen yhteyteen ympäristönsuojeluneuvottelukunta, jotka ryhtyvät keskitetysti johtamaan ympäristönsuojelutyötä. Tutkitaan mahdollisuudet säätää erityinen valmistevero ympäristöä saastuttaville tuotteille.

Siirtolaisuuskysymyksen hoitoa varten tarpeellinen selvitystyö aloitetaan. Perustetaan siirtolaisuusneuvottelukunta. Tämän tulee huolehtia siirtolaisuuspolitiikan valmistelusta mm. sitä silmällä pitäen, että työvoiman värväys Suomessa tapahtuu viranomaisten välityksellä ja että ulkomailla asuvilla suomalaisilla säilyy käytännössä mahdollisuus palata kotimaahansa.

Yritysdemokratialainsäädäntöä ryhdytään kiireellisesti valmistelemaan.

Naisten aseman parantamista tarkoittaviin toimenpiteisiin ryhdytään asiaa tutkineen komitean työn pohjalta.

Suoritutetaan selvitys vaalilainsäädännön parantamiseksi siten, että puolueiden saamat edustajapaikat vastaisivat nykyistä paremmin vaaleissa annettuja äänimääriä. Tässä yhteydessä tutkitaan mahdollisuus alentaa edelleen äänioikeusikärajaa 18 ikävuoteen.

6.7.1970

LUOTTAMUKSELLINEN

2/7 1970

L i i t e hallituspöytäkirjaan niistä asioista, jotka neuvottelussa on sovittu pantavan hallituksen toimesta selvitettäväksi.

Asetetaan lähinnä parlamentaarista henkilöistä kokoonpantu komitea selvittämään puolustuslaitoksen tehtävät nykyaikana.

Asetetaan komitea laatimaan esitys kulttuuripalvelusten tuotannon, jakelun ja rahoituksen järjestämiseksi siten, että kaikkien kansalaispiirien kulttuuritarpeet ja maksukyky otetaan huomioon.

Asetetaan komitea selvittämään saamelaisten asemaa ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin heidän toimeentulonsa turvaamiseksi sekä sivistyksellisen ja oikeudellisen aseman parantamiseksi.

Valtiosäännön uudistustyö pannaan vireille.

Opettajien uudelleen- ja jatkokoulutus koulu-uudistuksen yhteydessä järjestetään tehokkaasti.

Tehostetaan toimenpiteitä huumausaineiden väärinkäytön ehkäisemiseksi sekä hoitomahdollisuuksien järjestämiseksi näiden aineiden väärinkäyttäjille.

Poliisiasioiden miniseeriöiden ministeriöiden välisen työmäärän tasaukseksi sisäasiainministeriöstä oikeusministeriöön.

Työllisyyskortistoon pääsyn ehtojen muuttaminen siten, että alaikäisiä poistetaan ja että aviopuolison tai vanhempien tuloja ei oteta huomioon.

Kansaneläkkeiden sitominen ansiotasoindeksiin.

Tukilisien korottaminen.

Alimman sairausvakuutuspäivärahan korottaminen ja äitiysrahan maksamisen pidentäminen.

Yksinäiset äidit saatetaan perhe-eläkejärjestelmän piiriin.

Työtulojen etuoikeuden ulottaminen kaikkiin työtuloihin tiettyyn rajaan asti.

Työeläkelakien muuttaminen siten, että vähennetään täyteen eläkkeeseen tarvittavien työvuosien määrää.

Valtion vakuutuslaitoksen perustaminen huolehtimaan yleisestä tapaturmavakuutuksesta, yleisestä liikennevakuutuksesta, valtion osakeyhtiöiden esinevakuutuksista sekä kuntien vakuutuksista.

Asumistuen asteittainen laajentaminen.

Oppisopimuslain uusiminen ja tehokkaan valvonnan järjestäminen.

Rakennustoiminnan kustannustason alentaminen, kaavoituksen tehostaminen ja asunto-obligaatioiden käyttö rahoituksessa.

Oman asunnon verotuksesta luopuminen.

Väestörekisterin siirtäminen kokonaan valtion ylläpitämäksi.

Lisäarvonverotukseen siirtyminen taloudellista tasapainoa järkyttämättä ja pienituloisten elinkustannuksia lisäämättä.

Perintö- ja lahjaveron määräämisen, maksuunpanon ja kannon siirtäminen tuloverotuksen yhteydessä suoritettavaksi.

Ansiottomien arvonnousujen verotus.

Ammattientarkastuslain uudistaminen, vuosilomalain tarkistaminen ja työtuomioistuinlain uudistaminen.

Yritysten harkintaverotuksesta luopuminen sekä kaikkien tulojen julkisuusperiaatteen ja ilmoittamisvelvollisuuden toteuttaminen verotuksen yhteydessä.

Maatalouden omaisuusverotuksesta luopuminen, kuten on luovuttu muiden yritysten omaisuusverosta liikeverotuksessa.

Mainos- ja edustuskulujen vähennyskelpoisuuden rajoittaminen liikeverotuksessa.

Kaikkien valtionapujen porrastaminen kantokykyluokituksen mukaan.

Yleisen kantokykyluokituksen tarkistaminen.

Kuntien keskussuhdannerahaston perustaminen, johon kunnat voisivat tehdä suhdannetalletuksia.

Vanhojen kaupunkien erityisrasituksista luopuminen.

Yrittäjien saattaminen maksujen suhteen samaan asemaan yrittäjä-eläkkeiden järjestelmässä.

Heikossa taloudellisessa asemassa olevien lehtien tukeminen.

Asuntotuotannon kokonaisrahoituksen takaamiseen tähtäävien järjestelyjen tukeminen.

14. 7. 1970

PÖYTÄKIRJA laadittu Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puolutoimikunnan ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimikunnan yhteisestä kokouksesta, joka pidettiin eduskuntatalossa sos.-dem. ryhmän huoneessa tiistaina 14. päivänä heinäkuuta 1970 alkaen kello 14.00.

Kokouksessa olivat saapuvilla seuraavat puolutoimikunnan jäsenet: Rafael Paasio, Kalevi Sorsa, Vilho Halme, Lars Lindeman, Ulf Sundqvist, Valde Nevalainen, Veikko Helle, Sylvi Siltanen, Jaakko Hyvönen ja Väinö Vilponiemi, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimikunnan jäsenet Kalervo Haapasalo, Lyyli Aalto, Uljas Mäkelä, Sinikka Luja, Esko Niskanen, Valdemar Sandelin, Matti Ahde ja Mikko Laaksonen, puolutoimiston toimihenkilöt Pekka J. Korvenheimo ja Martti Åberg sekä eduskuntaryhmän sihteeri Ilmo Kolamo.

Puhetta johti Rafael Paasio ja sihteerinä toimi Martti Åberg.

1 §.

Kokous katsottiin lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

2 §.

Hallituksen paikkajako. Haapasalo selosti aluksi käytyjä hallitusneuvotteluja sekä valmistunutta hallitusohjelmaa ja siihen liittyvää toimenpideluetteloja. Haapasalo jatkoi selostamalla suunnitellun hallituksen kokoonpanoa. Uuteen hallitukseen tulisi tässä vaiheessa 16 ministeriä. Syksyllä eduskunnan kokoonnuttua ja tarvittavan lainuudistuksen tapahduttua nimettäisiin vielä seitsemästoista ministeri, joka olisi suunnittelu- ja ulkomaankauppaministeri. Hallituspaikat ja kaantuisivat siten, että sosialidemokraatit tulisivat saamaan hallitukseen 5 ministeriä, keskustapuolue 4, SKDL 3, ruotsalaiset 2 ja liberaalit 1. Lisäksi olisi yksi ministeri, joka olisi liberaaleja lähellä oleva asiantuntijaministeri.

Sorsa selosti tämän jälkeen kokoukselle keskusteluja paikkojen jaosta eri puolueiden kesken. Sorsa sanoi, että puolueen taholta jätettiin hallituksen muodostajalle, tohtori Karjalaiselle toivomusluettelo niistä ministerisalkuista, jotka puoluetta kiinnostavat. Tästä toivomuslistasta on toteutunut neljä paikkaa. Karjalainen oli itse esittä-

nyt oman toivomuksensa, jonka mukaan ulkoasiainministeriksi tulisi Leskinen, toiseksi valtiovarainministeriksi Liinamaa, toiseksi opetusministeriksi Kalavainen, teollisuusministeriksi Haapasalo ja työministeriksi Helle. Liinamaa on eilen ilmoittanut, että hän ei ole käytettävissä.

Hallitusneuvotteluissa on ollut keskusteltavana, jatkoi Sorsa, toiselle sosiaaliministerille kuuluvien hinta-asioiden siirtäminen toiselle valtiovarainministerille. Tähän ei hallitusneuvottelijain taholla ole otettu myönteistä kantaa. Edelleen on ollut keskusteltavana opetusministerien keskeinen työnjako. Karjalainen on esittänyt, että ensimmäiselle opetusministerille tulisi varsinainen kouluuudistus ja toisen ministerin tehtäviin vapaa kansansivistystyö, ammattikasvatus- ja urheilukysymykset.

Ministeriöiden jako puolueiden kesken tulisi olemaan seuraava: pääministeri, keskustapuolue; ulkoasiainministeri, sosialidemokraatti; oikeusministeri, SKDL; I opetusministeri, liberaaleja lähellä oleva asiantuntija; II opetusministeri, sosialidemokraatti; puolustusministeri, ruotsalainen kansanpuolue; I valtiovarainministeri, ruotsalainen kansanpuolue; II valtiovarainministeri, sosialidemokraatti; teollisuusministeri, sosialidemokraatti; kauppaministeri, liberaalit; sisäministeri, keskustapuolue; työministeri, sosialidemokraatti; maatalousministeri, keskustapuolue; liikenneministeri, SKDL; I sosiaaliministeri, SKDL ja II sosiaaliministeri, keskustapuolue. Suunnittelu- ja ulkomaankauppaministeriksi, paikka, joka täytetään syksyllä, tulee ministeri Olavi J. Mattila.

Lopuksi Sorsa sanoi, että vaikka hyviä haluja eri ministeriöiden vakanssien vaihtamiseen olisikin, hän ei näe enää siihen mahdollisuuksia.

Paasio sanoi, että me emme voi suositella hintakysymysten siirtämistä sosiaaliministeriöstä II valtiovarainministerille. Kepu kyllä olisi valmis tällaiseen siirtoon. Hintakysymysten hoito ei tulevaisuudessa tule olemaan helppoa. Jos siirto hyväksyttäisiin, tulisi meidän tehtäväksemme kaikki vaikeat kysymykset: hinnat, palkat ja työllisyys.

Sandelin totesi, että jos sisäministeriksi tulee kepun Jämsen, tulee tilanne olemaan kauhea.

Sorsa mainitsi kepun kenties olevan kiinnostunut vaihtamaan II sosiaaliministerin salkun II opetusministerin salkkuun.

Hyvönen piti II valtiovarainministerin salkun ottamista arveluttavana, koska ministerin tehtäväpiiriin kuuluvat virkamiespalkat. Tällöin joudutaan tavallaan taistelemaan ammattiyhdistysliikettä vas-

taan. Jos suinkin on mahdollisuuksia, tulisi salkku vaihtaa liberaalien kanssa kauppaministerin salkkuun.

Siltanen sanoi puoluetoimikunnassa jo päätetyn, että meidän ei tulisi ottaa kumpaakaan valtiovarainministerin salkkua. On kiusallista, että nyt vain joudutaan toteamaan paikkajako.

Väyrynen totesi, että kepun saamaa ministeripaikkasaalista on pidettävä hyvänä ja paikkoja tärkeinä. Puoluetoimikunnassa ei pidetty tärkeänä valtiovarainministerin paikan ottamista. II sosiaaliministerin paikka olisi ollut meille tärkeä. Puhuja pahoitteli erityisesti sitä, että sisäministerin paikka menee kepulle ja vielä Jämsenille. Kuntaudistuksen kohdalla ei voida odottaa mitään edistymistä Jämsenin aikana.

Haapasalo mainitsi, että nyt on unohdettu se, että ryhmä antoi hallitusneuvottelijoille valtuudet sopia aina salkkujakoa myöten asiasta ja kutsua ryhmä vasta sen jälkeen koolle.

Niskanen huomautti, että hän aikoi mainita juuri samasta, kuin minkä Haapasalo oli sanonut.

Sorsa sanoi, että me esitimme ~~trivomus~~listassamme viisi ministerisalkkua ja näistä saimme neljä haluamaamme. Tulosta on pidettävä siedettävänä. Siinä vaiheessa, kun jouduimme ottamaan II valtiovarainministerin salkun, oli tarjolla kolme salkkua: II valtiovarainministerin, puolustusministerin ja II sosiaali- eli hintaministerin salkut. Jos hintoja ei siirretä II valtiovarainministerille, tulee kepullekin tarpeeksi vastattavaa.

Sandelin tiedusteli, mitä mahdollisuuksia on vielä vaihtaa eri ministerinsalkkuja.

Vilponiemi sanoi II valtiovarainministerin paikan ottamisessa olevan sekä hyvät että huonot puolensa. Hyviä puolia on se, että ministeri on hinta- ja palkkaneuvoston jäsen.

Luja totesi, että ryhmä on pitänyt opetusministerin paikan saamista tärkeänä. Hyvä, jos paikalle saadaan sosialidemokraatti.

Haapasalo huomautti, että vakauttaminen ei tule jatkumaan tällaisena, vaan tullaan joutumaan useihin hinnankorotuksiin.

Halme sanoi, että meidän tulisi tarjota II valtiovarainministerin salkkua hintoineen kepulle.

Aalto totesi, että jollemme ota II valtiovarainministerin salkkua, meillä ei tule olemaan yhtään henkilöä raha-asiaain ministerivaliokunnassa. Minä kauhistun, jos Jämsenistä tulee sisäministeri. Kuntaudistus siirtyy silloin ainakin 15 vuotta eteenpäin. Kysyi, tuleeko SAK antamaan miehiään hallitukseen. Ehdotti, että salkkujako hyväksyttäisiin sellaisenaan. Hintoja ei kuitenkaan tule siirtää II valtiovarainministerille.

Laaksonen sanoi, ettei SAK voi antaa mitään sitoumuksia, mutta se ei myöskään näe estettä, jos hallitukseen mennään kansanedustajan ominaisuudessa.

Haapasalo sanoi keskustelleensa Hämmäläisen kanssa SAK:n miesten matkaantulosta, ja Hämmäläinen ilmoitti, että se ei tule antamaan miehiään hallitukseen. Mikko Laaksonen on kuitenkin myös kansanedustaja.

Mäkelä sanoi meille tulevan jo vaikean työministerin salkun, siksi ei meidän tule enää ottaa hintoja. Ehdotti, että ryhdyttäisiin jo nimeämään.

Ahde sanoi vaikeuksia tulevan jokaiselle ministerille.

Sorsa sanoi salkkujenvaihdosta tietysti voitavan keskustella, mutta kun tiedot tästä vuotavat julkisuuteen, annamme itsestämme hieman omituisen kuvan. Paikkojen jakautuma tulisi mielestäni hyväksyä tällaisena, hän sanoi.

Lindeman totesi, että kun suunnitteluministeriksi tulee syksyllä Mattila, on kepulla viisi ministeriä.

Paasio totesi, että kyllä meidän pitäisi lähteä tältä pohjalta.

Päätös: Hallitusneuvottelijoiden esitys ministeripaikkojen jaosta päätettiin hyväksyä ja esittää eduskuntaryhmän kokoukselle.

Paasio esitti, että siirtyisimme eri salkkujen jakoon. Tuleeko ulkoasiainministerin paikalle muita esityksiä kuin Leskinen?

Päätös: Päätettiin esittää eduskuntaryhmän kokoukselle ulkoasiainministeriksi Väinö Leskistä.

Paasio: Työministeriksi? Helle?

Nevalainen sanoi Pohjois-Karjalan piiritoimikunnan päätöksen mukaisesti esittävänsä Uki Voutilaista.

Päätös: Päätettiin esittää työministeriksi Veikko Hellettä.

Paasio: Teollisuusministeriksi?

Sandelin esitti Kalervo Haapasaloa.

Päätös: Päätettiin esittää teollisuusministeriksi Kalervo Haapasaloo.

Paasio: II opetusministeriksi?

Luja esitti Meeri Kalavaista.

Niskanen sanoi kansan äänestäneen eduskuntaan useita naisia. On kansan tahto, että hallitukseen tulee myös yksi nainen. Kannatti Kalavaisen valintaa.

Haapasalo sanoi hallitusneuvottelijain taholta keskustellun Kalavaisesta ja Siltasesta.

Siltanen sanoi naisten taholla olleen keskustelua siitä, että jos salkku olisi sosiaaliministerin, olisi hän käytettävissä. Jos taas kysymyksessä olisi koulu- ja sivistysasiat, olisi paikka Kalavaisen. Kannatti Lujan esitystä.

Sorsa sanoi, että hallituksesta ei tule suosittua. Jo pääministerin vähäinen kansansuosio tulee leimaamaan sen toimintaa. Sosialidemokraattisten ministereiden täytyisi pystyä erottautumaan. Ennen kaikkea meiltä täytyisi olla positiivinen vastahahmo Karjalaiselle. Tällainen hahmo olisi kenties ollut Liinamaa. Opetusministerin paikalle Sorsa esitti keskusteltavaksi kahdesta henkilöstä. Jos haluaisimme osaltamme antaa hallitukselle hahmoa, olisi meidän asetettava opetusministeriksi nuori henkilö tai kokenut alan virkamies. Esitti keskusteltavaksi Ulf Sundqvistista ja ^{Reijo} ~~Rainer~~ Virtasesta.

Paasio sanoi, että ministeriemme tulee olemaan vaikea erottua muista.

Halme sanoi Sorsan puhuneen viisaasti. Uudistusmielisyys täytyisi näkyä henkilöistä. Esitti Pekka Kuusta.

Vilponiemi totesi, että esille on tullut paljon hyviä nimiä. Hänen mielestään olisi tehtävä ratkaisu, niin kuin naiset esittivät, ja nimetä Meeri Kalavainen.

Ahde totesi, että nuori ministeri antaisi meidän ryhmällemme hahmoa. Kannatti Sundqvistin valintaa.

Niskanen sanoi Karjalaisen esittäneen toivomuksen, ettei ryhmä nimeäisi kahta naista. Tämä toivomus voidaan jättää omaan arvoonsa.

Päätös: Päätettiin esittää II opetusministerin paikalle Meeri Kalavaista.

Paasio: II valtiovarainministeri?

Sandelin esitti Mikko Laaksosta.

Aalto sanoi Etelä-Hämeen piiritoimikunnan esityksen mukaisesti esittävänsä Väinö Mäkistä.

Päätös: Päätettiin esittää II valtiovarainministeriksi Mikko Laaksosta.

3 §.

Päätettiin, että Kalevi Sorsa esittää puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän toimikunnan yhteisen kokouksen esitykset eduskuntaryhmän kokoukselle.

Muita esille tulevia asioita ei ollut. Kokous päättyi kello 15.10.

V a k u u d e k s i :

Rafael Paasio

Kalevi Sorsa

Martti Aberg

Toverit puheenjohtaja,
arvoiset puoluetoverit.

Talousjohtaja Paanasen ja omasta puolestani mitä parhain kiitos siitä, että olemme saaneet kutsun saapua tänne käsittelemään Yleisradion taloudellisia kysymyksiä ja muutenkin sitä tärkeää yhteiskunnallista palvelua, jonka sähkömagneettinen viestintä muodostaa. Viime aikanahan on julkisessa keskustelussa kiinnitetty erittäin paljon huomiota yleisradiotoimintaan ja etenkin sen rahoitukseen, ja sanoisinkin, että tällainen huomio on meidän mielestämme ehdottomasti myönteistä ja tärkeää. Sellainen yhteiskunnallinen palvelu, jota harjoitamme, ei sisällä mitään, josta ei pitäisi ja voisi puhua julkisesti, eikä tässä maassa lienekään toista toiminnan alaa, johon kohdistuisi niin voimakas välätus.

Haluan ensiksi ottaa muutaman yleisen lähtökohdan. Yleisradio-toiminnalle on kuusikymmentäluvulla ollut ominaista nopea kehitys erityisesti mustavalkoisen television, mutta myös radion puolella. Toiminnan nopea laajentaminen on ollut pääasiallisesti mahdollista siksi, että mustavalkoisen television kehitys on tuottanut tuloja. Tämä mustavalkoisen television laajentuminen on kuitenkin nyt käytännöllisesti katsoen päättynyt, joten kun tuloperusteet, toisin sanoen lupamaksut ovat olleet muuttumatta, yhtiön tulojen lisääntyminen on myös hidastunut ja melkein pysähtynytkin nykyiselle tasolle, joka on noin 125 miljoonaa markkaa.

On pidettävä mielessä, että television katseluluvan hintaa ei ole koskaan korotettu, vaan se on yhä edelleen sama kuin vuonna 1957, jolloin se määrättiin silloiseksi 6 000 markaksi ja on edelleen sama 60 markkaa. Se lienee ainoa julkinen tai yksityinen maksu, joka on ollut muuttumatta 13 vuotta. Radiolupaa puolestaan korotettiin vuonna 1962 5 markalla nykyiseksi 20 markaksi. Radio-

luvista kertyy tällä hetkellä pyöreästi 35 miljoonaa markkaa ja televisioluvista 65 miljoonaa markkaa, minkä lisäksi tuloja televisiomainonnasta on noin 25 miljoonaa markkaa, mitkä kaikki yhteensä tekevät edellä mainitut 125 miljoonaa markkaa. Tämä nykyisin tuloperustein normaalisti kertyvä summa nousee arvioiden mukaan enää vain noin kolme prosenttia vuodessa sen jälkeen, kun mustavalkoisen television laajentuminen on päättynyt eikä väritelevisio oikein ole vielä alkanut ja puolestaan radioluovissa on tultu melko lähelle lopuällista määrää, toisin sanoen radio on käytännöllisesti katsoen joka perheessä.

Yleisradion hallintoneuvoston ja johtokunnan piirissä onkin jo kauan nähty, että tuloperusteiden muuttaminen on tulossa ajankohtaiseksi, mikäli toimintaa tekniseltä ja ohjelmalliselta kannalta aiotaan jatkuvasti kehittää tai pysyä ylipäänsä kansainvälisen kehityksen tasalla. Johtokunta esittikin jo vuonna 1967 lupamaksujen korottamista ja nyt jälleen uudelleen, mutta hallintoneuvoston mielestä ei silloin ja kuten näyttää nytkään ollut edellytyksiä korotuksille.

Ennen kuin käyn käsittelemään edessä avautuvia näköaloja ja vaihtoehtoja, haluan puuttua erääseen poliittisluontoiseen asiaan. Viime aikana käydyssä julkisessa keskustelussa on esitetty, että Yleisradion menotalouden kasvaminen olisi erityisesti tapahtunut edellisen vasemmistoenemmistöisen hallintoneuvoston aikana ja sen syystä, mutta on sanottava, että varsinainen suuri kasvu tapahtui sinä aikana vuodesta 1964 vuoteen 1967, jolloin Yleisradiossa istui porvarillisenemmistöinen hallintoneuvosto Johannes Virolaisen puheenjohtolla. Sitä ennen istui vasemmistoenemmistö puheenjohtajana Rafael Paasio. Tämän hallintoneuvoston hyväksymä viimeinen budjetti oli vuodelle 1964 loppusummaltaan 79,5 miljoonaa markkaa. Seuraavan porvarillisenemmistöisen hallintoneuvoston ensimmäinen budjetti vuodelle 1965 oli jo 101,5 miljoonaa ja kun vuonna 1967 Yleisradioon tuli jälleen vasemmistoenemmistö, niin silloin toteu-

tettiin edellisen hallintoneuvoston hyväksymään budjettia loppusummaltaan 124,3 miljoonaa markkaa. Nousu Paasion jälkeen Virolaisen kaudella oli siis 79,5 miljoonasta 124,3 miljoonaan, ja kun puolestani olin kaksi vuotta puheenjohtajana ja lopetin vuonna 1969, niin Yleisradion budjetin loppusumma oli 124,9 miljoonaa eli toisin sanoen jo tuolloin oli menotalouden kasvaminen päättynyt ja oltiin säästöliekillä.

Kun esitän nämä tiedot täällä, ei tarkoituksena ole osoittaa ketään sormella, vaan ainoastaan näyttää, että viime päivien poliittisessa keskustelussa tosiasioita on käsitelty hiukan tarkoituksenmukaisesti. Itse asiassa Yleisradion taloudellinen kasvu noina vuosina ei ole moitittavaakaan, sillä kun tulot kasvovat mustavalkoisen television nopean laajentumisen kautta, kävi välttämättömäksi harjoittaa myös sijoitus- ja muussa toiminnassa kasvavaa linjaa. Toiminnan laajentumisen vaatimukset ikään kuin kaatuivat päälle, ja erityisen voimakkaasti vaadittiin television rinnakkaisasemaverkon eli tv 2:n rakentamista, joka asia ilmeisesti onkin yhtenä kaikkein tärkeimmistä vaikuttanut siihen, että Yleisradion talous on rasittunut. On nimittäin pidettävä mielessä, että tv 2:n laajentaminen ei tuo Yleisradiolle lainkaan lisää tuloja, vaan merkitsee ainoastaan sijoitustoiminnassa menoja. Kun viime aikana on ollut esillä muun muassa sijoitustoiminnan rahoittaminen lainoituksella, onkin sanottava, että Yleisradio ei tässä mielessä ole verrattavissa teolliseen tai muuhun liiketoimintaan, vaan että sijoitukset kahteen tärkeimpään kohteeseen television rinnakkaisverkkoon ja alueelliseen toimintaan eivät lainkaan lisää tuloja ja ainoat ~~XXXXXX~~ tuloa tuottavat sijoitukset tästä eteenpäin olisivat väritelevisiossa, mutta sitä taas kukaan ei näytä haluavan, vaan kaikki haluavat näitä tuloa tuottamattomia sijoituksia.

Nyt haluaisin tulla tämänhetkiseen tilanteeseen. Yleisradion johtokunnan piirissä ryhdyttiin viime keväänä laatimaan yhtiön taloudenpidolle vaihtoehtoisia ratkaisuja ottaen huomioon, että taloudellinen asema oli rasittunut. Ensimmäisenä vaihtoehtona on tietysti se, että mikään tällä hetkellä vallitsevasta tilanteesta ei muutu, vaan yhtiön tuloperusteet pysyvät jatkuvasti muuttumattomina. Jokainen, joka on perehtynyt taloussuunnitteluun, tietää, että tämä vaihtoehto on aina otettava mukaan, jotta nähdään, mikä tulee olemaan kehityksen kulku, jos asiat pysyvät entisellään. Tämä vaihtoehto, jota sittemmin on ryhdytty kutsumaan nollavaihtoehdoksi, tarkoittaa, että koko toiminta eli siis sekä käyttö- että sijoitusmenot on puristettava sen 125 miljoonan markan katon alle, joka yhtiölle kertyy tuloja nykyisin tuloperustein.

Sen lisäksi otettiin harkittavaksi toinen vaihtoehto, joka tarkoittaa samaa kuin nyt ~~voimassa~~ toteutettavana olevan tulo- ja menoarvion linja eli että käyttömenot ja sijoituksia noin yhden miljoonan markan edestä puristetaan 125 miljoonan markan alle ja muut sijoitukset, erityisesti lähetinasemien ja alueellisten toimintakeskusten rakentaminen, merkitään budjettialijäämäksi ja rahoitetaan lainoituksella noin 10 miljoonalla markalla. Tällaisen budjetin loppusumma on siis 135 miljoonaa markkaa ja se merkitsee velkaantumisen lisääntymistä.

Mainittakoon, että kun nyt noudatetaan tätä linjaa, yhtiön ~~velkamäärä~~ velkamäärä on noussut noin 20 miljoonaksi markaksi, josta pääosa eli yli puolet on omalta eläkesäätiöltä ja muut osa pääasiallisesti Postipankilta. Nämä velat on otettu yksinomaan sijoitustarkoituksiin ja on sanottava kaikealla vakavuudella, jälleen viime aikana esitetyn väärämielisen poliittisen propagandan vuoksi, että yhtiö peittää kaikki käyttömenonsa ja osan sijoituksia normaalisti kertyvistä tuloista, mutta hallintoneuvoston budjettipäätöksellä ottaa velkaa suuriin sijoituksiin. Budjettia ei ole ylitetty eikä tällä hetkellä vallitsevista merkeistä pää-

tellen tulla ylittämäänkään, vaan pikemminkin syntyy budjettisäästöä sen tiukan linjan mukaan, jota Aarne Paananen noudattaa ja jokainen, joka tuntee hänet, tietää, että raha ei helpolla/luista niistä näpeistä.

Kun Yleisradion hallintoneuvosto kokoontui elokuun lopulla ja käsitteli jo silloin yhtiön taloutta, annettiin senkaltaisen päätöslauselma, että johtokunta katsoi, ettei se sen nojalla voi kovin paljon pitemmälle kehittää budjettivaihtoehtoa, joka merkitsee velanottoa noin 10 miljoonalla markalla vuodessa, kun tietoa tuloperusteiden muutoksesta ei ollut olemassa. Niinpä tämä vaihtoehto, vaikka sekin on yhtiön piirissä laskettu, ei olekaan tullut johtokunnan taholta päätöksen tekoa varten hallintoneuvostoon.

Kolmanneksi johtokunta on laatinut niin sanotun kohtuullisen kehityksen vaihtoehdon, jossa lähdetään siitä, että tämänkaltaisen yhteiskunnallinen palvelu jota me harjoitamme, ei saata pysähtyä paikoilleen saati taantua kehityksessään, vaan on kyettävä kehittämään toimintaa kohtuullisesti sekä teknisessä mielessä että ohjelmallisesti. Tämä vaihtoehto asettuu loppusummaltaan 165 miljoonaan markkaan ja johtokunta on asettunut sen kannalle, Se kuitenkin merkitsee tuloperusteiden muuttamista siten, että lupamaksua korotettaisiin television osalta 30 markalla ja radion osalta 10 markalla vuodessa alaken ensi vuoden alusta.

Lisäksi oli johtokunnan piirissä alustavasti esillä neljäskin vaihtoehto, joka tarkoitti vielä myönteisempää kehitystä etenkin teknisten sijoitusten osalta varautumalla muun muassa avaruustietoliikenteeseen sekä kolmanteen ulaverkkoon radion puolella, mutta tällainen kehitysvaihtoehto lienee tällä hetkellä epärealistinen, ja meidän täytyy tyytyä siihen, että jossakin määrin luomme jälkeen kansainvälisestä kehityksestä. Siksi johtokunta katsoo, että kehityksen tulee olla kohtuullista, mutta toisaalta myös että olisi kohtalokasta, jos me jättäytyisimme jälkeen siitä, mitä tällä alalla tapahtuu.

On nimittäin pidettävä mielessä, että yleisradiotoiminnalle on ominaista kaksi piirrettä. Ensiksi siinä käytetään hyväksi yhtä meidän aikakautemme kaikkein nopeimmin ja suorastaan mielikuvituksellisesti etenevää tiedettä ja tekniikka nimittäin elektronikkaa. Se maksaa paljon ja vanhenee nopeasti, joten erittäin kalliit elektroniset laitteet on kyettävä kuolettamaan poikkeuksellisen lyhyessä ajassa, jotta voidaan pysyä perässä sen suhteen, mitä alan johtavissa maissa teknisesti tapahtuu. Emme voi tietoisesti jättäytyä jälkeen. Toiseksi tällä alalla, joka periaatteessa on luovaa tietopalvelua yhteiskunnallisesti vakuttavassa merkityksessä, joudutaan käyttämään paljon pitkälle koulutettua ja nimenomaan erikoiskoulutettua työvoimaa, joka myös on asian luonteesta johtuen keskimääräisesti kohtuullisesti palkattua. Nämä kaksi piirrettä on siis mielestäni aina yhdistettävä radioon ja televiisioon: tekniikka on kallista ja vanhantuu nopeasti sekä henkilökuntaa tarvitaan kohtalaisen runsaasti ja se on pitkälle koulutettua ja siten myös kallista.

Mitä sitten nämä kaksi vaihtoehtoa tarkoittavat käytännössä? Nollavaihtoehto merkitsisi muun muassa ohjelmatoiminnan supistamista siten, että radion lähetysmäärä vuodessa vähenee 1 700 tuntia kun se nyt on noin 12 000 tuntia eli siis vähennys on noin 14 prosenttia. Viikossa meillä on radio-ohjelmaa noin 260 tuntia, joten viikkovähennys olisi noin 34 - 36 tuntia. Alueelliset radioäähetykset, joita vasta nyt on tietoisesti koetettu uudelta pohjalta saat-
taa käyntiin, vähentyisivät noin 270 tuntia vuodessa ja television tuotantoa noin 300 tuntia vuodessa eli siis melkein tunti päivässä. Jouduttaisiin sulkemaan tuotantoyksiköitä radiossa ja televisiossa sekä pitämään radioasemia suljettuina osan vuorokautta. Parhaillaan käynnissä olevat sijoituskohteet voitaisiin rakentaa loppuun, mutta ei varustaa muuta kuin perin vaatimattomasti muun muassa Tampereen toimintakeskuksen Tohlopin kohdalta. Sen sijasta jouduttaisiin luopumaan muun muassa television rinnakkaisasemaver-

enemmästä laajentamisesta sen jälkeen kun nyt työn alla olevat Jyväskylä ja Sippola valmistuvat. Seuraavina olisivat vuorossa Oulu, Lahti ja todennäköisesti Ylivieska sekä sitten Kuopio.

Nollavaihtoehto ei voisi olla vaikuttamatta erittäin epäedullisesti yhtiön henkilökuntapolitiikkaan. Käyttömenoista on palkkoja ja palkkioita ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ paljon yli puolet eli noin 70 miljoonaa yhteensä 125 miljoonasta markasta. Yhtiön henkilökunnan määrä on nyt noin 3 100 ja tästä määrästä suurin osa eli noin 1450 kuuluu tekniseen henkilökuntaan. Toimittajia ja toimituspäälliköitä on hiukan alle 400, joten vaikka noudatettaisiin Paanasen tunnettua linjaa, että Yleisradion toiminta ei tule kannattavaksi ennenkuin ohjelmatoiminta kokonaisuudessaan lopetetaan, ei itse asiassa ratkaistaisi koko kysymystä. Jos nollavaihto tulee toteutettavaksi, se merkitsee, että jouduttaisiin nyt istuvan hallintoneuvoston toimikaudella vähentämään yhtiön toimenhaltijoita noin 400 henkilöllä ja heistä suuri osa olisi teknistä henkilöstöä. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Tällainen ratkaisu vaikuttaisi tietysti lamauttavasti yleisradiotoimintaan meidän maassamme ja olisi erittäin kohtalokas siirto, jonka kielteinen vaikutus tuntuu kauan.

Nämä ovat osoituksia siitä, että on täysin ymmärrettävää, että johtokunta ei ole voinut tämän näköalan ollessa edessä päätyä hyväksymään nollavaihtoehtoa, vaan on kohtuullisen kehityksen vaihtoehdon kannalla, vaikka se merkitseekin, että on täytynyt tehdä samalla esitys lupamaksun korottamisesta.

Me tiedämme täysin, että lupamaksukysymys on kuuma peruna, joka polttaa suuta ja jota ei oikein uskalleta nielaista, eikä edes paljon pureskellakaan, mutta katsotaanpa ensiksi kansainvälistä vertailua. Ruotsissa maksaa radio- ja televisiolupa yhteensä noin 144 markkaa, Tanskassa 136 markkaa ja Norjassa 122 markkaa. Meillä yhteissumma on niin kuin tiedätte 80 markkaa. Ruotsissa on lupamaksun korotus sitä paitsi juuri nyt ajankohtainen ja tulee

esille vielä tänä vuonna. Kun Ruotsin radion talousjohtaja kävi täällä, hän sanoi, että vaikeudet ovat heillä samat mutta vielä kokonaan toista mittaluokkaa. Heilläkin yksi tärkeimpiä syitä taloudellisiin vaikeuksiin on toinen televisio-ohjelma.

Tuntuu, että olen puhunut jo liian pitkästi ja haluan vain aivan lyhyesti viitata muutamaan asiaan. Ensiksi miten olisi suhtauduttava eräiden yleisradiotoimintojen suoraan rahoittamiseen valtion budjetista.

Yleisradion johtokunnan vaihtoehdoissa, jotka on esitetty hallintoneuvostolle, on lähdetty siitä, että toteutettaisiin osakepääoman korotus. Yleisradion osakepääoma on nyt vain 131 500 markkaa, joka ei ole missään kohtuullisessa suhteessa yhtiön niin sanoakseni viikevaihtoon. Johtokunta onkin tehnyt hallintoneuvostolle esityksen, että osakepääomaa korotettaisiin ainakin sillä määrällä, jolla voitaisiin maksaa nyt kertyneet velat. Tällöin omaksettaisiin se periaate, että yleisradiotoiminta kokonaisuudessaan, siis sekä käyttömenot että sijoitukset, pitäisi kyetä maksamaan vuosi vuodelta kertyvin tuloin ilman velkaantumista.

Tämän lisäksi on olemassa eräitä erityisradiotoiminnan aloja, joita voitaisiin rahoittaa valtion budjetista. Otetaan esimerkiksi muun muassa kouluradio ja -televisio sekä opetustoimi ja aikuiskasvatus yleensä, ulkomaille suuntautuvat palvelukset, kehitysalueiden toimintakeskusten rakentaminen ja aivan erityisesti pohjoiskalottialueen ohjelmatoiminta. Nämä esimerkit tarkoittavat rahaksi muutettuina seuraavia summia: opetustoimi ja aikuiskasvatus noin 3 miljoonaa vuodessa, kehitysalueet ja pohjoiskalotti noin 1 miljoona vuodessa tästä eteenpäin, mutta toimintakezkuksia voidaan tietysti rakentaa jossakin määrin nopeammin jos va oja tarjoutuu, ulkomaan palvelu noin 1,5 miljoonaa eli yhteenslaskettuina 5,5 miljoonaa, joka summa ei Yleisradion taloudenpitoa mitenkään ratkaisevasti muuta, mutta tietysti näiden toimintojen kohdalla vaikuttaa myönteisesti. Muuan erityisala on korkeakult-

tuuriin liittyvät toiminnot kuten radion sinfoniaorkesteri, joka maksaa nyt noin 3 miljoonaa markkaa vuodessa. Sen loppettaminen niin kuin joskus on kuullut esitettävän ~~XXX~~ on suuri kansallinen kulttuurikysymys eikä johtokunta ota tällä hetkellä eikä ilmeisesti koskaan itse ~~mekonaan~~ vastuuta tällaisesta k~~ä~~öpa kansainvälisestä sivistyselämän rappeuttamisesta, sillä Radion sinfoniaorkesteri on erittäin korkeatasoinen kiitos kapellimestareiden Paavo Berglund ja Okko Kamu, joka hylkäsi Berliinin sinfoniaorkesterin tarjouksen meidän hyväksemme.

Erittäin lakea perspektiivi näytt~~ä~~ytyy jos ryhdytään puhumaan yleisradiotoiminnan koko kustannuksen siirtämisestä julkisiin varoin tapahtuvaksi eli toisin sanoen sen yhteiskunnallisen viestinnän tarjoamiseksi ilmaisantina, jota yleisradiotoiminta tarkoittaa. Mielestäni tämä on erittäin hyväksyttävä ja periaatteessa nimenomaan sosialidemokratian ajatuskuntaa toteuttava tulevaisuuden näköala, ja n t kun yleisradiopolitiikasta on muodostumassa yksi lähitulevaisuuden suuria poliittisia kysymyksi~~ä~~ Suomessa, tämä vaihtoehto on syytä ottaa SDP:n piirissä sangen vakavasti. Mutta se samoin kuin koko yleisradiotoiminnan aseman muuttainen julkishallinnossa on pitkäaikaisen määrätietoisen toiminnan tulos, ja olen useasti sanonut, että ~~siis~~ ehtii moni kukki kuolla ennen kuin se suo sulaa, että päästään yleisradiotoiminnan tarjoamiseen ilmaisantina kansalaisille ja kustannusten maksattamiseen valtion talouden kautta. Siksi~~pä~~ mielestäni on syytä tehdä ero pitkän tähtäyksen toivottavan ratkaisun ja lyhyen tähtäyksen välttämättömyyden välillä, jotta pyritäessä parhaaseen tulokseen ei samalla tehtäisi tyhjäksi hyvää tulosta nyt.

Minä en ole siinä asemassa, että voisin mitään toivomusta esittää ryhmälle tässä asiassa, mutta haluaisin sanoa, että SDP:n edustajat Yleisradion hallintoneuvostossa ovat vakavasti perehtyneet asioihin ja heillä on kokemusta pitkältä ajalta ja mielestäni ois~~i~~ osoitus heidän arvovallastaan sosialidemokraattisessa edus-

kuntaryhmässä, jos heillä olisi vapaa valtuus tehdä ratkaisuja Yleisradion taloudenpitoa koskevissa vaikeissa kysymyksissä.

Olemme sopineet, että Aarne Paananen jää nyt vastaamaan kysymyksiin ja voinhan minäkin antaa kokoomuksen ryhmän jonkin aikaa odottaa, jos teillä, arvoisat puoluetoverit, olisi jotain henkilökohtaisesti minulta kysyttävää. Jos ihmettelette, miksi olen tänään pukeutunut näin sinimustaan asuun, niin se johtuu juuri siitä, että tämän jälkeen menen kokoomuksen ryhmään.

22.10.1970

Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä toteaa tilanteen Yleisradion ympärillä olevan kehittyneessä kestämättömäksi. Siltä suvaitsemattomuudesta ja sovitusta menettelytavoista poikkeamisesta, jolla uusi hallintoneuvosto ja uudet ohjelmaneuvostot perustettiin, ei ajateltu voida olla kenellekään hyötyä. Menien huolestuttavien tapahtumien summana on nopeasti päädytty tilanteeseen, jossa suomenkielisen radion ohjelmaneuvosto on pikaistuksissa suoritetun äänestyksen turvin ja mahdollista poistanut erään ohjelman, jonka samainen ohjelmaneuvosto aikaisemmin oli yksimielisesti hyväksynyt syksyn ohjelmasuunnitelmiin. Missään yhteydessä ei ole yritettykään yksilöidä päätöksen perusteita.

Tässä yhteydessä korostamme erityisellä vakavuudella, että yleisradiotoiminnassa ollaan siirtymässä periaatteellisesti arvokkavalle tielle. Jos vaalien tuomat voimasuhteiden vaihtelut alkavat kuvastua yksittäisten ohjelmasarjojen ja henkilöiden poistamisina äänestyspäätöksillä muutaman äänen turvin, häviää pohja suunnitelmalliselta ohjelmapolitiikalta. Tällainen menettely vaarottaa myös sananvapauden säilymisen loukkaamattomana Yleisradion ohjelmatoiminnassa.

Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä ei voi vaistoen seurata, miten keskustavoimiin lukeutuvat hallituspuolueet useissa tilanteissa antavat takansa yksipuolisesti äärioikeistolaisista näkemyksistä edustaville voimille, silloin kun kysymyksessä on työväenliikkeen lyöminen. Ilmiöt Yleisradion liepeillä sen onempää kuin eräät muutkaan syksyn aikana sattuneet vastaavat tapahtumat eivät suoranaisesti liity hallitusyhteistyöhön, mutta sellainen kaksinaisen menettely, että keskustavoimiin lukeutuvat hallituskumppanit pyrkivät tyydyttämään omien puolueidensa oikeistosiivet avoimella yhteistoiminnalla äärioikeiston kanssa monissa tärkeissä asioissa ja vastaavasti hallituspolitiikassa toimimaan puolueidensa maltti-

lisempien kannattajien myötävaikutuksella, ei luonnollisesti jatkuessaan voi johtaa muuhun, kuin hallitusyhteistyön vaikeutumiseen.

Ryhmämme on valmis rakentavassa hengessä tarkastelemaan syksyn aikana eteen tulevia suuria tulo- ja talouspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä. Niiden ratkaiseminen edellyttää hallituspuolueiden laaja-alaista poliittista yhtenäisyyttä.

10. 12. 1970

SDP:n

Väliasteen hallinnon työryhmä

SDP:n puoluetoimikunnalle 17.11.1970 toimitetun, eräitä väliasteen hallinnon kehittämistoimenpiteitä koskevan kirjelmän pohjalta puolueen väliasteen hallinnon työryhmä esittää ryhdyttäväksi seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Sairaanhoidtohallinto

Kunnallisen yhteistoiminnan järjestysmuotokomitean mietinnön pohjalta on pyydetty asiantuntijalausunnat. Lausuntojen tulee olla sisäministeriössä joulukuun 15 päivään 1970 mennessä.

Lausuntojen saavuttua asiassa olisi ryhdyttävä pikaisiin toimenpiteisiin mietinnön pohjalta. Uudistuksen tulisi tapahtua vaiheittain mietinnön mukaan. Ensimmäisenä vaiheena tulisi olla yhtenäisen, keskussairaalapiirien mukaisen kuntainliittojärjestelmän luominen. Samalla tulisi kuntainliitot demokratisoida uudistamalla liittojen luottamuselinten vaalitapa.

Lisäselvitystarpeesta huolimatta uudistus olisi pantava toimeen pikaisesti nykyisen kuntainliittojärjestelmän pohjalta. Tämä tarjoaisi nopeimman uudistusprosessin käyntiin saamisen mahdollisuuden.

2. Maakuntaitsehallinnon kustannukset

Työryhmä esittää, että puoluetoimikunta vaatisi kustannusten selvittämistä julkisuudessa olleiden maakuntaitsehallintovaihtoehtojen vertaamiseksi keskenään ja sen seikan selvittämiseksi, tarjoaisiko maakuntaitsehallinto siihen uhrattavia varoja vastaavan palvelutason nousun maakunnan asukkaille.

3. Lääninhallinnon demokratisointi

SDP:n tulisi asettaa väliasteen hallinnon kehittämisen lähtökohdaksi hallinnon demokratisoiminen.

Käytännössä tämä lähtökohta merkitsisi vaatimusta alueellisen asiantuntemuksen ja aktiivisuuden käyttämisestä viranomaisten päätöksenteon kaikissa vaiheissa: suunnittelussa, ratkaisujen teossa ja täytäntöönpanossa. Lääninhallituksen yhteydessä toimivat lauta-

kunnat ja lääninhallinnon ja piirihallintoviranomaisten neuvottelukunta on uudistettava ja niistä on luotava yhtenäinen luottamusmiesjärjestelmä, jonka puitteissa päätöksentekoon osallistuminen voisi tapahtua.

Meneillään oleva lääninhallinnon järjestysmuodon uudistaminen on saatettava loppuun keskeytyksittä v. 1967 VN:n periaatepäätöksen mukaisesti.

Väliasteen hallinnon työryhmä korostaa erityisesti, että kuntauudistus tulisi hoitaa erillisenä asiana. Sitä ei saa sekoittaa maakuntaitsehallinnon toteuttamiseen eikä muihinkaan hallinnon kehittämissuunnitelmiin. Kuntaudistus on tarpeellinen yhteiskunnan rakenneuudistuksen seurauksena, johon on ryhdyttävä lääninhallinnon ja maakuntaitsehallinnon kehittymisestä riippumatta. Myös pohjoismainen kehitys osoittaa vääjäämättä kuntauudistuksen tarpeellisuuden omana kauaskantoisena ja yhteiskunnan perusteisiin käyvänä uudistuksena. Kuntaudistus on niin väistämätön yhteiskunnan kehittämisen ehto, ettei sillä tule myöskään käydä kauppaa minkään muun uudistuksen toteuttamiseksi.

Sisäasiainministeriön tulisi vahvistaa nopeasti kuntauudistuksen alueellinen ryhmitys. Niin kauan kuin on epätietoisuutta, kuinka kuntaryhmitys tapahtuu, ei kuntien suunnittelu- tai muukaan toiminta voi olla vakaalla pohjalla. Ryhmityksen vahvistaminen loisi edellytykset vapaaehtoiselle kuntien yhteistoiminnalle ja yhtymiselle, mitä sisäministeriön tulisi kaikin tavoin edistää. Ryhmitys olisi valmistettava siitä riippumatta, millainen kanta otetaan itse kuntauudistuksen toteuttamiseen.

Työryhmä esittää puoluetoimikunnalle, että se velvoittaisi SDP:n ministerit toimimaan edellä olevien ehdotusten pikaiseksi toteuttamiseksi. Kuntaudistusasia tulisi heti saada valtioneuvoston käsiteltäväksi.

Ulkoasiainministeri Väinö Leskisen alustus eräistä ulkopoliittikkamme ajankoh-
taisista kysymyksistä sos.dem. eduskun-
taryhmässä tänään torstaina 10.12.1970
klo 15.00

Lehdistössä on näinä päivinä esiintynyt ainutlaatuinen uutiskuva Saksan Liittotasavallan kanslerista polvillaan Varsovan gheton muistomerkin edessä. Minun ikäpolveni ihminen, jolla on selvä muistikuva toisen maailmansodan aaton tunnelmista vuonna 1939, Saksan Puolalle esittämien vaatimusten aiheuttamasta ahdistuksesta ja kauhistuttavasta hetkestä, jolloin Hitlerin ilmoitettiin päästäneen armeijansa valloilleen, tajuaa, ettei kysymys ole pateettisuudesta. Brandtin elettä ei ole liioin tulkittava Canossan matkaksi. Varsovassa oli polvillaan entinen vastarintamies, vasemmistolainen, joka oli tehnyt kaikkensa estääkseen Hitlerin valtaantulon, mutta joutunut lähtemään maanpakoon jo ennenkuin tämä hyökkäsi Puolaan.

Sanoisinkin, että juuri tästä syystä sosialidemokraatti Brandtilla ja hänen edustamallaan Liittotasavallan nykyhallituksella on ollut moraalista rohkeutta nöyrytyä historian edessä ja tunnustaa tämän päivän todellisuus. Mitä tahansa sopimuksia Saksan ja sen entisten vihollisten rauhantilan mahdollistamiseksi vielä tehtäneenkin, Saksan ja Puolan väliseksi rajaksi on nyt de facto vahvistettu kaksikymmentäviisi vuotta käytännössä ollut Oder-Neisse-linja. Toivokaamme hartaasti, että tämän toisen maailmansodan alulle saattaneen ja sittemmin kylmän sodan katalysaattorina toimineen kysymyksen ratkaisu nopeuttaisi osaltaan muiden vastaavien kiistakysymysten selvittämistä ja loisi edellytykset Euroopan valtioiden välisten suhteiden normalisoimiselle.

Meidän on kuitenkin todettava, ettei vilpittömästi esittämämme tarjous auttaa Euroopan turvallisuuskonferenssin valmisteluja ole toistaiseksi saavuttanut NATO-maiden kannatusta. On ilmeistä, että liiton eurooppalaiset jäsenvaltiot ovat joutuneet hyväksymään kannan, jonka mukaan konferenssin valmisteluihin voitaisiin ryhtyä vasta kun lännen ja idän välillä olisi päästy yhteisymmärrykseen eräiden varsin ongelmallisten poliittisten kysymysten ratkaisemisesta. Huomattakoon, että näitä kysymyksiä

on tullut viime aikoina lisää. Samaan aikaan kun Neuvostoliitto on pysynyt konferenssiajatukseltaan omaksumassaan myönteisessä kannassa, lännen sille esittämissä ehdoissa on tapahtunut selvää eskaloitumista.

Kaikille pitäisi olla selvää, ettei meillä ole minkäänlaista halua eikä tarkoitusta ottaa kantaa tapaan millä eri suurvallat suhtautuvat turvallisuuskonferenssin ajatukseen. Kysymys ei ole meidän aloitteenme, meidän esityksemme hyväksymisestä tai hylkäämisestä, kysymys on jostain muusta paljon tärkeämmästä asiasta: jos Eurooppaa kaiken viime vuosina tapahtuneen myönteisen kehityksen jälkeen uhkaa uudelleen kylmä kausi, maanosamme pienten valtioiden on lähdettävä niin kaikkien kuin oman etunsa nimessä sitä torjumaan.

Toivottavasti näkemykseni nykytilanteesta osoittautuu liian pessimistiseksi. Minun sallittaneen kuitenkin tässä ryhmässä todeta, että turvallisuuskonferenssin ajatus ei ole menettänyt ajankohtaisuuttaan. Jos kokoonkutsumiskutsu osoittautuu joillekin valtioille ylivoimaiseksi hyväksyä, konferenssin valmistelut on syytä aloittaa Suomen muistiossa esitettyjen periaatteiden pohjalta, mutta ne on mielestäni joka tapauksessa aloitettava. Ei tätä lasta voi todellakaan jättää heitteille sen vuoksi, että jotkut kummeista ehkä eivät sitä pidäkään enää niin toivottavana.

Mitä tulee yhteydenottoomme Euroopan Talousyhteisöön, kaikki se mikä meille on mahdollista ja tarkoituksenmukaista sanoa, on lausuttu julki ministeri Mattilan EEC:n komissiolle viime kuun 27 päivänä esittämässä selostuksessa. Se on yleensä saanut ymmärtävällisen vastaanoton. On todennäköistä, että täys- tai ulkojäsenyyttä tai muunlaista järjestelyä tavoittelevien maiden asenteiden kiertyminen ja integrointiaikataulusta sopiminen vievät paljon aikaa. Ratkaisu puoleen tai toiseen ei ole lähiviikkojen, ehkei lähikuukausienkaan asia.

Sosialidemokraattisen puolueen lähtökohtana asian tarkastelulle Suomen kannalta on, ettei Suomi ole EEC:n laajentamisen aloitteentekijä tai integraation laajentamista edes toivova maa, mutta toisaalta emme pysty myöskään tällaista kehitystä Euroopassa estämään, jos Englanti pääsee neuvotteluissaan tuloksiin. Suomella on selvästi sopeutujan osa.

Sopeutumisessa on kaksi mahdollisuutta: joko osallistumme jossain mitassa kaupan esteiden poistamiseen nykyistä laajemmin tai joudumme merkittävän diskriminoinnin kohteeksi myös nykyisellä Efta-alueella, jolloin on pyrittävä hinta- ja tuotantorakennetta muuttamalla pysymään jotenkin kuvassa mukana länsimarkkinoilla, yritettävä hankkia kompensoivia uusia menekkimahdollisuuksia Länsi-Euroopan ulkopuolelta ja keskityttävä ehkä tullisuojan takana kotimarkkinoihin.

Harkittaessa valintaa näiden kahden perusvaihtoehdon välillä on luonnollisesti otettava huomioon monien muiden seikkojen ohella todennäköinen ja jo alkanut kehitys maailmassa pitemmällä tähtäimellä. Suomi on aina toivonut kaupan vapauttamista laajalla pohjalla, siis myös sosialistiset maat mukaan lukien. Tässä suhteessa on tietty positiivinen kehitys nyt alullaan. Kuka meistä uskoo, että sanokaamme 20 vuoden tähtäimellä maailmassa ollaan vielä protektionisteja! Ajatellaanko, että sopeutuminen meillä muodostuu helpommaksi sitten, kun muut ovat - idässä ja lännessä - jo järjestäneet taloutensa suurmarkkinoiden vaatimusten mukaiseksi. Kysymys osaltamme on siis myös sopeutumisen ajoituksesta, sen asteittaisesta toteuttamisesta. Tämä tietysti on prosessi, joka ei tapahdu helposti, päinvastoin.

Meille on kaikille selvää, missä muodossa emme aio hoitaa suhteitamme EEC:hen. Jäsenyys ja assosiaatio ovat luonnollisesti poissuljetut. Kysymykseen ei voi tulla mikään muu yhteistyömuoto, joka johtaisi ylikansallisiin päätöksiin jollain alalla. Ratkaisun etsimisen on siksi kohdistuttava luonnollisesti vain siihen elementtiin, joka asettaa meidät nimenomaisen diskriminaation kohteeksi, jos Euroopan markkina-asetelmat muuttuvat, so. tulleeihin.

On syytä muistaa valintoja tehtäessä, että meitä uhkaa niin sanoakseni putoaminen välimaastoon. Efta-vapaakauppa, johon taloutemme rakenne on kymmenen vuoden aikana sopeutunut ja minkä pohjalta erityisesti vientimme muihin Pohjoismaihin on kehittynyt suotuisasti, on vaaran alaisena, jos emme järjestä tullisopimuksella suhteitamme EEC:hen samoihin aikoihin kuin muut maat sen tekevät.

Mielenkiintoista olisi tietysti saada laskelma aikaan siitä mitä vaikutuksia tullimuurin syntymisellä taloudellemme olisi. Uskon sellaisen kuitenkin olevan hyvin vaikeata, koska

kysymys on nimenomaan kehityksestä, ei staattisesta tilanteesta.

Usein esitetään, että EEC:n ulkotulli on keskimäärin 10 % ja ettei tämän tason ylittäminen olisi kovinkaan vaikeata. Keskiarvo on kuitenkin hyvin harhaanjohtava käsite. Nimenomaan on huomattava, että tullitaso vaihtelee jalostusasteesta riippuen ja johtaa siihen, että raaka-aine ja puolivalmistevientti muodostuu suhteellisen edulliseksi verrattuna lopputuotteihin. Selvää on, että esim. sellun vienti ei kohtaisi vaikeuksia, mutta sensijaan meitä kiinnostavan paperin, kartongin ja muiden pitkälle jalostettujen paperituotteiden osalta tullien negatiivinen vaikutus muodostuisi lähelle sitä suuruusluokkaa, joka kantohinnoilla on cif-hinnoista. Ei myöskään voida ajatella, että joku 10 % devalvaatio riittäisi tärkeimmillä uusvientialoilla ylläpitämään vientiä EFTA-maihin (joissa kilpailu kovee EEC:n toimesta) puhumattakaan tämän viennin laajentamisesta EEC:hen, koska EEC:n ulkotullit yleensä ovat huomattavasti tätä tasoa korkeammat. Miten muuten kävisi teollisen yhteistoiminnan esim. Ruotsin kanssa, jos vienti Suomesta olisi tullinalaista? Esim. Saabia ei täältä kannattaisi viedä ja pohja yleensä tällä tärkeällä, juuri voimakkaassa kehityksessä olevalla alalla vaikeutuisi kai olennaisesti). Tullidiskriminointi, joka kohdittaisi lopputuotteisiin, johtaisi kehitystä kohti vähän työvaltaista raaka-aine ja puolivalmistevienttiä.

Devalvaatiosta puhuminen ulkomaanvaluuttamääräisten vientihintojen alenemisen kompensoijana on ilmeisesti toimenpiteenä aivan toinen kuin meidän sisäistä kustannuskehitystämme korjaavat devalvaatiot, jotka nekin ovat olleet kyllin vakavia asioita.

Yllättävältä tuntuu sellainen laskutapa, että se supistuminen, joka vientituloloissa on C/K/SL/HO paperissa laskettu, on projisoitu suoraan BKT:hen, kun kysymys tuntuisi olevan dynamiikasta mm. siitä, voiko suuri joukko viennin varassa olennaisesti toimivia yrityksiä lainkaan jatkaa toimintaansa ja jos voi, millaista yksikkökustannusten ja kotimaisten hintojen nousua tuotannon supistaminen merkitsisi.

Jos SEV-maihin on mahdollisuuksia viennin lisäykseen, on ne nopeasti käytettävä hyväksi. Siihen pyrimme kaikin keinoin jo nyt. Kaikki hyvät neuvot otetaan tässä asiassa myönteisesti varteen.

Kehitystä seuratessa sosialidemokraatit ottavat huomioon kansainvälisen pääoman vaikutuksen, mikä on viime vuosina lisääntynyt ei yksin Eurooppaan virranneen amerikkalaisen pääoman kasvun vaan myöskin EEC:n laajentumisen myötä. Meidän on niinkään syytä pitää silmällä kehitysilmioita, jotka vaikuttavat sosialipolitiikkaamme, työllisyyteen ja investointeihin.

Katsoisin aiheelliseksi korostaa sitä, että meidän ei pitäisi tuudittautua sen varaan mitä Brysselistä saadaan. Välttyäksemme yksipuoliselta orientoitumiselta ja varautuaksemme takaiskuja vastaan olisi paikallaan tutkia perusteellisesti, missä määrin me voisimme kehittää taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia muuallekin kuin Länsi-Euroopan suuntaan.

SOSIALIDEMOKRAATTISEN
EDUSKUNTARYHMÄN
PÖYTÄKIRJAT 1970

RULLA 327

LOPPU

KUVANNUT
MONIKKO
1990